Astrae Sibul

Lehekülgi mäluraamatust

Koolis Allika tänava nurgal

“Onu” oli sellest ootamatust vahelesegamisest nii rabatud, et suutis vaid mõmiseda: “Ma, ma, üks kiri.” Ema aga käratas talle: “Jätke mu laps rahule!” – haaras mul käest kinni ja nii lahkusimegi sündmuspaigalt.

Kas see mees pärast oma lolli sissekukkumist seda meelitavat pakkumist veel kellelegi kordas, ei ole teada. Sain kodus ema käest riielda, et olin seal vaikselt kui tapatall seisnud, kuid mina olin nähtud “etendusega” nii rahul, et kuulasin vaikides ema etteheiteid – mulle meeldis ema kärkimist kuulata siis, kui mina parajasti ohver polnud. Lõunalauas lugu isale jutustades rääkis ema, et ta oli seda meest tükk aega silmas pidanud. Mees seisnud vastasoleval kõnniteel, hoolega takseerides koju minevaid koolilapsi.

1935. aasta sügisel alustasin õpinguid IV klassis. Enam ei soovinud ma koolist päevagi puududa. Ei või öelda, et kooliskäimine mulle senigi eriti vastumeelne oleks olnud. Ilmselt ei pakkunud mulle õppimine II ja III klassis lihtsalt vajalikku pinget. Klassis õppis väga edukate õpilaste kõrval ka neid, kelle tõttu ei võinud õppimise tempot eriti tõsta, nii oli mul klassis sageli lihtsalt igav. Jälgimiseks, missuguste võtetega nõrgemate õpilastega töötatakse, puudus mul tookord veel huvi. Huvi õppimise vastu tõusis IV klassis uute ainete ilmumisega tunniplaani. Hakkasime õppima ajalugu (Eesti ajalugu), maadeteadust (Eesti geograafia) ja looduslugu. Need uued ained pakkusid palju huvi, kannatamatusega ootasin neid tunde. Kui ema mind protesteerimisele vaatamata siiski nädala keskel koju jättis, kujutlesin endamisi elavalt koolipäeva algust klassis, kui koolitädi ilmub klassi suure plekist kannuga, milles on must tint. Kuidas ta liigub pingiridade vahel, kontrollides, kas lauaplaadi augus olevas tindipotis on küllaldaselt tinti, seda vajaduse korral juurde valades. Koolis olles oskasin juba tähelepanelikumalt jälgida ja isegi mõttes arvustada õpetajate töömeetodeid.

Looduslootunnis küsitles õpetaja Savi kord ühte vähem edukat tütarlast. Juttu oli, niipalju kui mäletan, õie ehitusest, tolmukatest, emakast jne. Kui õpetaja oma esimesele küsimusele vastust ei saanud, seletas ta talle asja, kuid ei saanud ka pärast täiendavaid selgitusi vastust. Olles veel kord asja seletanud ja saades oma järjekordsele küsimusele vastuseks vaikuse, hüüdis õpetaja kannatust kaotades õpilasele kaunis ärritunud häälega: “Kui sa aru ei saa, siis õpi vähemalt pähegi.” Mõtlesin endamisi, et mis kasu on päheõppimisest, kui aru ei saada.

* * *

Endiselt tundsin hirmu käsitöötundide ees. Sellel õppeaastal omandasime kudumisvõtteid. Esimeseks tööks oli ette nähtud pajalapi kudumine. Kuigi olin vajalikud võtted läbi häda selgeks saanud, oli mul alati surmahirm, et mõni silm kogemata maha jookseb. Niisugusel juhul tekib töösse paratamatult auk, millest siis õpetaja Auzin oma luise sõrme läbi torkab ja hauataguse häälega küsib: “Mis see siin on?” Ka teisel poolaastal õpitud heegeldamisvõtete omandamine ei läinud sugugi kergemini.

Mida edasi kevade poole, seda enam tõusid töötempo ja ärevus klassis. Põhjus selleks oli olemas: eelseisvad sisseastumiseksamid progümnaasiumi astuda soovijaile. Et seni olid XIV algkooli õpilased kõigil sisseastumiseksameil edukalt esinenud, tahtis kooli õpetajaskond muidugi "marki hoida" ja tegi selleks pingutusi. Juba varakult tehti õpilaste hulgas küsitlus, et teada saada edasi õppida soovijad. Nii mõnelegi neist soovitati sellest mõttest loobuda, arvata võib, et sooviga vähendada läbikukkujate arvu. Pr. Käärik aga rääkis meile, et ei piisavat ainult sissesaamisest, progümnaasiumi kahes esimeses klassis tuleb ka edukalt õppida. Kellel on tunnistusel ebarahuldavad hinded, neid klassikursust kordama ei jäeta, vaid saadetakse algkooli tagasi. Veel paarkümmend aastat hiljem nägin tihti unes, kuidas mind algkooli tagasi saadetakse.

Sisseastumiseksamid olid ette nähtud emakeeles ja matemaatikas. Emakeeletundides eriti närvilist õhkkonda ei olnud, seda enam oli seda tunda matemaatikatundides. Tihtigi jäid meil ära joonistus- ja käsitöötunnid, nende asemel marssis klassi pr. Käärik ja järjekordne matemaatikatund algas. Ka tehti edasi õppida soovijatele pärast tunde lisatunde matemaatikas. Nõuti, et peaksime une pealt teadma ruudu, ristküliku, kolmnurga pindalade valemeid, oskama tehteid täisarvude ja kümnendmurdudega, ülesandeid protsentidega. Ema püüdis mind nendest lisatundidest säästa nii palju kui võimalik.

Vanemad olid otsustanud saata mind Tallinna Kommertsgümnaasiumi ruumes tegutseva progümnaasiumi sisseastumiseksameile, seda vaatamata minu tagasihoidlikule õppeedukusele. Sisseastumiseksamil emakeelest pidime kirjutama kirjandi mingist loetud teosest. Valisin selleks Looduse Kuldraamatute sarjas ilmunud Puškini "Kapteni tütre", mida olin äsja lugenud. Matemaatikaeksamil tuli lahendada rida ülesandeid. Eksam õnnestus ja 1936. aasta sügisel hakksin õppima Tallinna IV progümnaasiumis I klassis ühena selle klassi viiekümne kahest õpilasest.

Sellega minu kontaktid XIV algkooliga ei katkenud, sest samal sügisel alustas selles koolis õpinguid minu õde Helle. Tema klassijuhatajaks sai õpetaja Sillar (teatritegelase Ivika Sillari ema), kes õpetas meile emakeelt. Matemaatikat õpetas selles klassis õpetaja Auzin. Minu õde lõpetas täieliku algkooli kursuse, sest 1940. aastal taastas uus võim jällegi ühtluskooli, kusjuures terve haridussüsteem taheti ühtlustada Nõukogude omaga. Neil oli sel ajal 4-klassiline algkool. Seitsme klassi lõpetamine andis mittetäieliku keskkooli lõputunnistuse. Veel kolm aastat õppimist ja täielik keskharidus oligi käes. Kümneklassilise keskkoolini siiski ei jõutud, aga 1941. aasta kevadel lõpetasid XI ja XII klass koos gümnaasiumi. 1940. aasta sügisel hakati kõikides koolides õpetama vene keelt, XIV algkoolis hakkas seda ainet õpetama Ida Ollik.

Saksa okupatsiooni ajal kujunesid kooliaastad äärmiselt lühikeseks, seda eriti gümnaasiumis, kus alustati õppetegevust alles 1942. aasta 2. jaanuaril. 25. märtsil 1943 tabas Allika tänavat Punaarmee lennuväe pommirünnak, puithoonetega asustatud tänavale visati mitu süütepommi, mille tõttu hävis seal palju hooneid. Koolimaja Allika tänava nurgal jäi õnneks püsima ja teenis kooliõpilasi 1966. aasta kevadeni.

1964.–1966.a. õppis selles koolis, tollal juba XIV 8-klassilises koolis minu õetütar Tiina. Kooli kauaaegne juhataja M. Must suri 1943. aasta kevadel. Tema matusetalitus toimus kooli suures saalis.

Armas koolihoone jäi ajale jalgu ja lammutati. Endiste õpilaste mälestustes püsib ta aga endiselt.

Minu isa Aleksander Sibul raamatukogutegelasena

Tänapäeval ei ütle Aleksander Sibula nimi midagi, kui kitsas erialainimeste ring välja arvata. Aga poolsada aastat tagasi ja vahest veel hiljemgi oli see nimi üsnagi tuntud. Minu isa Aleksander August Sibul sündis Tartumaal Vara vallas Singli talus pere viienda lapsena 1884. aasta 4. novembril. Tema vanemad olid Peep Sibul (1846–1922) ja Miina Sibul (1851–1919). Koht asub Tartumaa idaosas, kaugel ei ole Peipsi järv. Tegemist oli võrdlemisi valgustatud maanurgaga, kus oli raamatukogu, tegeldi innukalt näite- ja pillimängu ning koorilauluga. Veel vanaduspäevilgi tuletas isa meelde, kuidas ta vend Jaan põllul kündes näitemänguosa pähe õppis. Sealt kandist on võrsunud rohkesti tuntud inimesi. Isa lellepojast Karl Sibulast sai Eesti Vabariigi algusaastatel Tallinna Keskhaigla peaarst. Poeg Ilost sai tuntud teadlane, kes töötas Tartu Ülikoolis spordimeditsiini kateedris ja hiljem Tallinnas Teaduste Akadeemias mikrobioloogia osakonnas.

Pere noorimat otsustati linnas edasi koolitada, seda enam, et ka noorel Aleksandril oli tahtmine rohkem haridust saada. Nii viiski tee Tartusse, ja kuhu mujale kui Hugo Treffneri eragümnaasiumi, sest kroonukooli astumiseks oli noormees paraku juba liiga vana. Treffneri koolis õppides (1901–1907) tutvus isa mitmega, kes pärastises iseseisvas Eestis etendasid küllalt tähtsat osa. Olgu neist nimetatud Anton Hansen Tammsaare ja kirjandusteadlane, tõlkija, kriitik ja kirjanik Bernhard Linde. Elu H. Treffneri eragümnaasiumis on väga tõetruult ja värvikalt kirjeldanud Anton Hansen Tammsaare oma “Tõe ja õiguse” II köites.

1910. aastal juhtus isa lugema Postimehest kuulutust, et Viljandi Teataja toimetus vajab kaastöölist. Saanud Viljandist julgustava vastuse, sõitis ta sinna. Noormees võeti proovile ja sinna ta jäigi. Temaga oldi rahul, ta oli oma töös erakordselt püüdlik. Samal ajal töötas toimetuses ka Jaan Vahtra, kes oma raamatus “Minu noorusmaalt” kirjeldab elu tolleaegses Viljandi Teatajas. Isa võttis Viljandis elades agaralt osa sealsest seltsielust, esinedes kõnedega. Ka lõpetas ta Viljandis raamatupidamiskursused. 1916. aastal siirdus ta puhkuse ajal Moskvasse, kus täiendas ennast vabaharidustöös, eriti aga raamatukogunduse alal Šanjavski-nimelises rahvaülikoolis. 1916. aastal lahkus isa kodumaalt, sõitis Helsingisse, kus sai töökoha Vene telegraafivalitsuses.

Sibul, A. (2000). Lehekülgi mäluraamatust. Allikas Videvik: http://www.videvik.ee/483/483index.html